DOI 10.70286/SV-30.10.2026.001

Правове регулювання та юридична сила електронного військово-облікового документа в умовах воєнного стану

Кірєєва Ірина, аспірантка
Юридичного факультету
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
Науковий керівник:
Григоренко Євген, кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри державно-правових дисциплін
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Повномасштабна збройна агресія проти України та триваючий правовий режим воєнного стану зумовили критичну потребу в докорінній модернізації системи військового обліку та комплектування сектору безпеки й оборони. Традиційна система обліку, побудована переважно на паперовому документообігу, виявилася малоефективною перед викликами масштабної внутрішньої міграції населення, втрати частини архівних фондів і необхідності оперативного аналізу наявного мобілізаційного ресурсу держави. Логічною та закономірною відповіддю на ці виклики стала масштабна цифровізація військового обліку, ключовим практичним проявом якої виступила розробка й нормативне закріплення електронного військово-облікового документа (е-ВОД).

Нормативно-правовий фундамент цієї реформи закладено Законом України від 11 квітня 2024 року № 3633-IX [7], яким було викладено в новій редакції, зокрема, частину 6 статті 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [3]. Згідно з цією нормою, у період проведення мобілізації громадяни України чоловічої статі віком від 18 до 60 років зобов'язані мати при собі військово-обліковий документ та пред'являти його за вимогою уповноважених осіб [3; 7]. Спеціальний правовий статус цифрової форми облікових даних визначається положеннями Закону України «Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів» (статті 13 та 14) [4], а детальний механізм формування, технічні вимоги та безпосередній правовий статус е-ВОД врегульовано Порядком оформлення (створення) та видачі військово-облікового документа для призовників, військовозобов'язаних та резервістів, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2024 року № 559 [8]. Головною правовою новелою стало імперативне закріплення принципу повної юридичної рівності: згідно з пунктом 9 зазначеного Порядку, військово-обліковий документ в електронній формі (зокрема згенерований через мобільний застосунок «Резерв+» або через портал «Дія») та військово-обліковий документ у паперовій формі мають абсолютно однакову юридичну силу [8]. Електронний документ містить ідентичний обсяг відомостей,

безпосередньо вивантажених із системи «Оберіг», а визначальним критерієм його легітимності та дійсності відповідно до пунктів 10–11 Порядку № 559 виступає обов'язкова наявність двовимірного штрих-коду (QR-коду) [8].

Процедуру практичної реалізації перевірки документів регламентовано постановою Кабінету Міністрів України від 16 травня 2024 року № 560, зокрема пунктами 49-54 Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації [9]. Відповідно до цих положень, повноваженнями вимагати пред'явлення військово-облікового документа разом із документом, що посвідчує особу, наділені уповноважені представники ТЦК та СП, поліцейські (у порядку реалізації превентивних заходів за пунктом 2 частини 1 статті 32 Закону України «Про Національну поліцію») [5; 9], а також прикордонники в межах прикордонної смуги. Пункт 52 Порядку № 560 чітко визначає, що перевірка е-ВОД здійснюється виключно шляхом зчитування та фотофіксації QR-коду за допомогою спеціальних технічних засобів і програмного забезпечення, підключеного до Реєстру «Оберіг» [9]. Під час сканування встановлюється автентичність документа, належність його конкретній особі, актуальність правового статусу (включаючи право на відстрочку за статтею 23 Закону № 3543-XII або бронювання за статтею 25 цього ж Закону) [3], а також перевіряється наявність запису про звернення ТЦК до органів поліції щодо адміністративного затримання й доставлення за статтями 210, 210-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) [2; 9]. З огляду на встановлену законодавчу еквівалентність, будь-яка безпідставна відмова посадових осіб прийняти або верифікувати належним чином сформований е-ВОД є протиправною та виходить за межі дискреційних повноважень суб'єкта владних повноважень (стаття 19 Конституції України) [1; 8; 9].

Підсумовуючи, можна стверджувати, що інститут електронного військово-облікового документа закріпив фундаментальну цифрову трансформацію взаємовідносин громадянина та держави у сфері оборони. Законодавство сформувало чіткий правовий статус: е-ВОД є повноцінним еквівалентом паперового документа, а підтверджений скануванням QR-код володіє безумовною юридичною силою. Для нівелювання правової невизначеності першочерговими завданнями залишаються технічне оснащення уповноважених суб'єктів засобами онлайн-сканування, підвищення оперативності верифікації даних операторами системи «Оберіг» та суворе дотримання процесуальних меж повноважень посадовими особами ТЦК та СП і Національної поліції при реалізації контрольно-наглядових функцій.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр (дата звернення: 27.10.2026).